

สุวิทย์ เจริญสุวรรณ. การวิเคราะห์บททำขวัญและพิธีทำขวัญของกลุ่มคนไทย ไทยพวน และไทยเขมร ที่จังหวัด
ฉะเชิงเทรา. (๒๕๔๖).

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รองศาสตราจารย์สุกัญญา สุฉฉายา

วัตถุประสงค์: ๑. รวบรวมบททำขวัญที่เป็นมุขปาฐะและลายลักษณ์ของกลุ่มคนไทย ไทยพวน และไทยเขมร ใน
อำเภอพนมสารคาม และอำเภอรสาธิต จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒. วิเคราะห์เปรียบเทียบบททำขวัญและพิธีทำขวัญของกลุ่มชนต่าง ๆ ดังกล่าวที่ยังปฏิบัติอยู่ใน
ปัจจุบัน

๓. ศึกษาบทบาทและการดำรงอยู่ของประเพณีการทำขวัญในสังคมปัจจุบัน

สมมติฐาน: บททำขวัญและพิธีทำขวัญมีบทบาทในการดำรงรักษาและสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนไทย
ไทยพวน และไทยเขมร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพราะทุกกลุ่มมีบททำขวัญและพิธีทำขวัญที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง
ขณะเดียวกันบททำขวัญและพิธีทำขวัญก็ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ ไปด้วย

บทคัดย่อ: วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมและศึกษาเปรียบเทียบบททำขวัญ และบทบาทและการ
ดำรงอยู่ของพิธีทำขวัญของกลุ่มคนไทย ไทยพวน และไทยเขมร ที่อำเภอพนมสารคาม และอำเภอรสาธิต จังหวัด
ฉะเชิงเทรา โดยรวบรวมและศึกษาข้อมูลทั้งตำบลเมืองเก่า ตำบลดงน้อย และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

จากการรวบรวม ผู้วิจัยพบว่าประเพณีการทำขวัญที่เคยปฏิบัติมาในอดีตของกลุ่มคนไทย ไทยพวน
และไทยเขมร แบ่งได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ พิธีทำขวัญเกี่ยวกับชีวิต พิธีทำขวัญเกี่ยวกับการเกษตรกรรม และพิธี
ทำขวัญเกี่ยวกับเรือน ทุกพิธีจะมีบททำขวัญประกอบ

จากการศึกษาเปรียบเทียบบททำขวัญทั้งสำนวนมุขปาฐะและลายลักษณ์ของคนไทย ๒๔ สำนวน คน
ไทยพวน ๓๑ สำนวน และคนไทยเขมร ๒๙ สำนวน พบว่าทั้ง ๓ กลุ่มชน ใช้บททำขวัญภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้น
กลุ่มคนไทยพวนที่ใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาพวน และยังพบว่าบททำขวัญเกี่ยวกับชีวิตมีโครงสร้างหลักร่วมกัน ๓
ส่วน แบ่งเป็น บทนำ ได้แก่ บทบูชาพระรัตนตรัยและบทชุมนุมเทวดา บทดำเนินเรื่อง ได้แก่ บทสอนและบทเรียกขวัญ
และบทจบ นิยมใช้บทให้พร

ผู้วิจัยพบว่า พิธีทำขวัญที่ยังคงปฏิบัติในปัจจุบันอยู่ทั้ง ๓ กลุ่มชน มี ๒ ประเภท คือ พิธีทำขวัญที่
เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ พิธีทำขวัญนาค พิธีทำขวัญติดสีกใหม่ และพิธีทำขวัญบ่าวสาว และพิธีทำขวัญที่เกี่ยวกับ
การเกษตรกรรม ได้แก่ พิธีทำขวัญข้าว

แต่ละกลุ่มชนต่างมีประเพณีการทำขวัญที่แสดงให้เห็นบทบาทในการสร้างความสามัคคีในชุมชน
และรักษาวัฒนธรรมของกลุ่มตน ขณะเดียวกันก็พบว่าหมอขวัญไทยพวนและไทยเขมรก็รับบททำขวัญและพิธีทำขวัญ
บางส่วนจากหมอขวัญไทยมาปรับใช้ ประเพณีการทำขวัญจึงมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมความสัมพันธ์ของชนทั้ง ๓
กลุ่ม ให้มีความกลมกลืนกัน นอกจากนี้ยังมีบทบาทให้กำลังใจและความอบอุ่นใจ สอนศีลธรรมและจริยธรรม
ควบคุมสังคม และให้ความเพลิดเพลินอีกด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของประเพณีการทำขวัญมี ๖ ประการ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องขวัญ ค่า
นิยมเรื่องระบบอาวุโสและความกตัญญู จำนวนหมอขวัญ ภาษาในบทนำขวัญ พิธีกรรมที่เอื้อต่อการทำขวัญ สภาพ
ชุมชนและขนาดชุมชน